

LA ESQUELLA

DE LA

TORRATXA.

10 céntims

LA ESQUELLA DE LA TORRATXA

CRONICA

LA política de descrèdit qu' en aquests últims temps amenaçava convertir á Barcelona en un poblet de mala mort; la política de insinuacions malévolas, de murmuracions de comare, de xismes de cel-obert, que ab tant afany fomentavan alguns cap pares del regionalisme, empudgant l' ambient de una ciutat ab vistas á Europa, segons ells pretenen, pero de segur que ab vistas observadas á través de la finestreta del número 100, hont tenen el seu habitual estatje; aqueixa política mesquina, mal sana y pestilent, ha rebut aquests últims días una seguida de ratxadas de tramontana que després de tirar de revés á uns quants ninots intrigants, deixantlos completament esmicolats, han netejat, he n purificat l' atmósfera barcelonina de la pestífera infecció.

Tot d' una squells ninots varen quedar al descubert ab las mans en la pasterada, á lo millor dels seus tráfechs y en una actitud que té tant de vergonyosa com de ridícula.

Barcelona entera sab de lo que 's tractava: de atarrar á un home intrépit, franch y arrogant, que ve sostenint ab tenacitat, talent y fortuna una valenta campanya en favor dels ideals progressius y emancipadore. Ell es qui ha despertat á las masses populars, arrancantlas del enervador y perillós pessimisme pera conduhirlas, com masses europeas, á utilisar els medis legals pera la consecució de las sevas aspiracions. Ell es qui las hi ha imbuhit un poderós entusiasme, un gran ardor y al mateix temps una admirable correcció y un esperit de disciplina capás de desarmar al home més previngut en contra de la ingerencia del poble en las lluytas de la política.

En Lerroux, ab tot y ser *foraster*, ha sapigut ficar-se més endintre de l' ánima del poble catalá, sempre obert, generós y expansiu, que tots els regionalistas del primer al últim, ab els seus exclusivismes antipáticos y ab las sevas mistificacions impuras y reaccionarias.

Y per aixó es que l' odian tant, porque val.

Mes quíneas armas han empleat en contra d' ell? Tant sols las del desprestigi y la difamació. Han tractat de formarli una atmósfera asfixiant, de llevarli l' honra, de presentarlo com un sér indigne de alternar ab las personas decentes. Tots els medis els han semblat bons: la murmuració, l' insidia, l' atach personal, l' embocada...

Pero al utilizar aquestas armas ilícitas, no han contat ab qui se las havian.

El digne diputat per Barcelona no tindrà els prestigis (casi 'ls únics que admet *la gent de bé*) de una riqueza heretada ó ben ó mal adquirida: será pobre en bens de fortuna; pero es rich, opulent, millonari en inteligencia y en energias. Posseheix un' ánima vibrant, uns nervis d' acer, una inagotable mina de fósforo en el cervell, una salut de atleta, y un dó de concepció y execució tan rápidas, que l' una y l' altra esclatan á un temps com el llamp y l' tró en els núvols saturats de fluit eléctrich.

No es pretenció y no presúm may de sabi; es modest y si té alguna ambició, sab recatlarla ab sos rasgos de noblesa, de desinterés, de altruisme y de consideració als grans prestigis del partit republicá. Moits que avants el miravan ab prevenció avuy l' estiman y reconeixen lo que val. Alguns que impresionats per la mala obra dels seus detractors el tenian per un *aventurer*, ara que 'l coneixen el proclaman un *venturos* favorescut per una propicia y ben mereescuda estrella. A' gus que 'l tenian per un *vividor*, al contemplar com avansa la seva obra, l' admiran com un gran *vivificador* de las energias populars.

La forta corassa de la popularitat de qu' está revestit, forjada al foch de un combat ardent, titánich, el preserva de la fiblada dels escorçons de l' enveja y la calumnia.

En la seva darrera escomesa els escorçons hi han deixat el fibló.

***

Y quin paper més trist no han representat els Cambós, els Agullóns y demés companys de canua que havian urdit l' última trama! Volían agafar al lleó en la trampa, y son ells els que hi han quedat presos!

Se 'ls ha sorprés y exhibit tals com son, mesquins, raquítics y poch escrupulosos, ab l' idea de arrebatat al partit republicá una de las sevas forasas més importants, ab el propósit de sembrar en las filas populars la desconfiansa y la discordia, comprant conciencias per obtenir probas escritas de complicitats qu' ells sols s' havian forjat, y valentes dels dissidents del partit pera llansar aquestas probas al públich, amatents á agabellar els fruyts de la seva hipócrita cobardía.

La mala fe de son procedir era digna pariona de la seva imbecilitat.

Burlats pels qui 'ls treyan els diners, se n' havian de veure també per qui, desitjós de posarse al corrent de tots els detalls de las sevas infamias, els hi proporcioná dos cartas simuladas, y en el moment precís en que anavan á ferne us de una manera indigna, els deixá ab un pam de nas y exposats á la vergonya pública.

El cop de massa quedava donat: un cop formidable, aterrador. Y han rodolat per terra com indignes y com á tontos, que no sabém quin dels dos conceptes es pitjor en las lluytas de la política.

La roba qu' ells mateixos coneixen y senten que la tontería es més reventadora que la indignitat, es que mentres de aquesta última ni tan sols han cuidat de defensarse'n, acceptant com á cosa corrent l' us de medis tenebrosos, per l' istil dels que posaren en joch, lo qu' es per tontos no han volgut passarhi y de aquí las explicacions del sardanista, gloria lle gítima del comtat de Besalú, y de aquí també els enredos, verdaderas trenyinas d' aranya negra, teixite per *La Perdiu*, en son número del divendres... un día infaust, de mala sombra.

Tan aturrullat estaria en Cambó que declarava que ja havia conegut que li donavan una carta sustituida, y no obstant no tingué cap reparo en admétrela com á la verdadera, en ferla fotografiar, y

en enviarla al director de *El Radical* de Valencia á los efectos consiguientes. Y afirmava que havent comprés l' engany ho havia deixat corre tot, y feya donar vint duros al enganyador, perque anés á Girona en busca de novas cartas, y per un altre costat enviava al mestre en gay saber Agulló á la ciutat de las xufas, perque s' entrevistés ab en Soriano, fent us de un nom suposat y presentántseli com á periodista republicá. ¡Ah! Quant cert es l' adagi que diu: «Primer es agafat un *Cambó* que un coix!»

¿Y qué dirém de *La Ferdiu*?

¿Qué valen ni qué significan las sevas pacients rebuscas de textos vells, pera donar visos de verossimilitut á una calumnia manifesta? Unicament els que tenen la costum diaria de combregar ab las rodas de molí dels perdigots poden admetre la tesis de que s' alcanca popularitat y 's guanyan eleccions forjant vagas, que casi sempre, pera no dir en tots els casos, se resolen en perjudici del obrer produhint una positiva perturbació en la política republicana.

El polítich republicá que per contreure mérits forjés, preparés, desencadenés una de aquestas vagas, causa de tants disgustos y de tantas llágrimas, se posaría, en punt á insensatés, al mateix nivell de qualsevol polítich regionalista, que de aixó de treures els ulls quan se volen senyar, ne tenen ells el privilegi.

.*.

Els efectes positius de la trama regionalista, van posarse de relleu immediatament després de la gran reventada. A la *Historia de una infamia* va seguir la *Realitat de una apotheosis*.

Hermosas, admirables, *cor-prenedoras* (com diuen els *perdigots*) las festas republicanas del passat diumenje: la solemne presa de possessió dels grans terrenos sobre 'ls quals s' alsarà en breu la Casa del Poble, una creació de 'n Lerroux: la indescriptible brenada popular del Coll, un' altra creació del incansable diputat per Barcelona.

Els regionalistas, que quan se creyan possehidors de la clau de la seva deshonra, no haurían donat d' ell ni cinch céntims, hagueren de contemplarlo triomfant, aclamat, victorejat, en mitj de una representació de diputats de tres nacions llatinas, militants en las filas més avansadas del progrés modern, y de una generació incontable de milers y milers de ciutadans de Barcelona conscients y entusiasmats dels ideals redemptors,

LA GLORIA
MES NEULA
R.I.P.

PANTORRILLES
E.P.D.

— ¿Qué 't sembla, noble difunt?
¿Traurém gayres regidors?

— Si 'ls altres apretan, un;
si no apretan massa, dos.

vivents exemples de cordura, de morigeració, de sensatés.

¿Qui ha pogut tirarlos á la cara el més mínim, el més insignificant desordre?

Y ara que 's compari: posis en parangó la trama infame dels *perdigots* ab la superba expansió de las masses populars y respónguis ab la má sobre del cor:

—¿Ahónt es la *purria*?

P. DEL O.

LA VIDA DELS MORTS

Era la vigília de Tots Sants.

—La mort—me deya un amic meu, nigromántich—es el comensament d' una altra vida molt semblant á la nostra: ab las sevas preocupacions y rutinas, ab l' enveja, la vanitat, l' intriga, en fi, ab tots els elements de que 's compon la comedia humana.

Y trayentse d' una butxaca un anell de ferro, que tenia embolicada ab un tros de pergamí verge, va afegir:

—¿Veus? Aquest anell, anomenada d' *Abrax*, pe 'ls cabalistas, té la virtut de fer visible la vida d' ultratomba. Ab ella al dit, podrás sorprendre una altra generació distinta, pero ab els mateixos afanyes que la nostra. La veurás passejar pe 'ls carrers y ocupar els mateixos llochs que nosaltres, sense que 'ls nostres cossos sigan obstacle á n' els seus y ense que 's uns vegin els altres. Mes, si t' interessa la *festa dels morts*, haurás d' anar á un cementeri á presenciaria, donchs ella, rutinaria com nosaltres mateixos, tenen de subjectar las sevas alegrías á un passo fixo y en un lloch determinat. La festa

es demá, á las dotze en punt de la nit.

—Vinga, donchs, l' anell—vaig dir, picantme la curiositat. Demá t' tornaré la resposta.

Al punt de las dotze de la nit següent vaig compareixe al Cementiri Nou, ab l' anell misteriós posat al dit póis de la ma esquerra.

Serenament assentat damunt d' una creu de marbre y á la claror de la lluna veí una multitud d' esqueletos que cantavan y ballavan, quadro que, si bé al principi 'm semblá fantástich, al cap de poch rato vaig trobarlo d' una realitat sumament atipadora.

Després vaig escoltar bé: ho escoltava tot, y no recullia més que conversas plenas de vulgaritat, que van donarme una idea trista de la existencia d' aquellas vidas mortas. Semblavan gent viva.

Aquí van alguns d' álechs cassats al vol:

—Ho'la *Xato*,—va dir una calavera á una altra que li passava pe 'l costat.

—Hola *Cap de mort*,—respongué amistosament l' interpelat.

—Y... ¿donchs, cóm sném?

—M' estich morint de fastich. Tinch un *ós á l' esque-na...* que no 'm deixa viure.

—¡Aquest *ós ray!* Jo que tinch una esquerdá en l' *esternón*, que no sé, no sé... Creu que 'm temo *deixarhi 'ls ossos*.

—¿Has anat á veure al *doctor Fémur*?

—¿Qui? ¿aquell criminal que volia cambiar els *ossos* bons d' un pobre ab els d' un rích *anquilosat*?... ¡No! No 'l aniré pas á veure. ¡Té una *mandíbula* espantosa!

Vaig abandonarán' aquests dos convensut de que no

'ls sentiria parlar més que d' enfermetats *ósseas*. Més avall vaig veure un grupo ahont semblava haverhi rahons. M' hi acostó, y lo primer que sento és un renech macábrich:

—¡Malehíts sigan els *doscents ossos* que t' aguantan!—digué un esqueleto, ó més ben dit, una esqueleta, á un individuo que fumava ab pipa.

Més tart vaig sapiguer que, efectivament, la xicoteta sabia 'l número exacte d' *ossets* de que 's compón un esqueleto.

—Fuig, dona, fuig—digué 'l de la pipa.—Estás bé si t' creyas ferme *carregar ab el mort*...

Ella, petant de dents:—Sí, sí; lo que tú volfas era viure á las *mevas costellas*, bagarrejar, anar á jugar al *osset* al café de «la *Pelvis*»... aquella qualsevol.

—Filla—va interrompre l' ofés,—sembla que t' hagin tocat l' *ós de la musica*, per lo béquecanta...

—¿A mí?

—respongué la mossa, posantse en *jarras*, y mirant ab olímpich desdeny al xicot de la pipa.—

A mí ningú 'm toca res. ¿Ho sents, *calavera* perdut?

Un del públich va fer el següent comentari:—Sabeu quina és la clavícula de tot aixó? L' haverhi pocas *perras*.

Vaig deixar la baralla, que continuava ab la mateixa tessitura, per' escoltar la conversa següent, que tenia lloch pochos passos més enllá:

—¿Qui es aquell mitja hermilla que va ab el director de *La Necrópolis Literaria*?—va preguntar un mort molt lluhent al seu acompanyant, senyalant á un parell de difunts que 's passejavan tranquilament sense fer cas de la concurrència.

—Es un poeta *macabro* molt celebrat y un súper esqueleto, que diuen ara. De segur que s' está conquistant un bomo pera 'l libre que acaba de publicar: *Els aixprers tristos*.

—¡Ah! ¿aquest es l' autor d' aquella guilladura modernista?

—L' has llegida?

—No; ni ganas.

Ab la coberta ja 'n vaig tenir prou.

Un altre diálech.

Recolzats en un espléndit panteó vaig sorprendre la

conversa d' una parella enamorada:

—¿De debó?—deya ella, aspirant l' alé del seu amant.

—T' ho juro!—contestá ell.—Tú has despertat aquest sentiment que 'm *calcina 'ls ossos*. Avants de conéixe't á tú no sabia lo que era estimar...

—Embusterot...—replicá ella melosament.

—¡Oa esqueleta divina, d' *ossos esmaltats*! ¿Quín es el mort que no s' *anima* al moment al contemplar las voluptuosas angulositats de ton cos, de tas hermosas *tibias* temptadoras?...

Las veus, que s' anavan fent cada cop mes tremolosas, s' apagaren del

tot, y seguidament vaig sentir un soroll d' ossos que 's removian, com si s' aboqués a terra un cabàs de bitllas... Me va semblar molt oportú retirar-me d' aquell lloch.

En aquell instant una multitud de *morts de fam* se dirigia a un local de *mala mort*, ahont hi celebraven un miting els elements estranys... pera 'ls que fuman puros de l' Habana.

En aquells moments tenia la paraula un esqueleto de bona estatura, de concas penetrants y moviments ràpits.
—«Es precis, companys, no tenir un gram de *fosfat de cal* en els ossos, pera consentir l' actual estat de cosas,—deya l' orador molt indignat.—La burgesia odiosa habita rics mausoleus mentres nosaltres ens havém d' entaforar per sota t' rra, ó, tot lo més, ocupar *ninco*s esquerdat, sense condicions higiénicas y amenassats del desahuci continuament. ¡Poble oprimít! Desensopéixet y fes valguer el dret que tens a *posarte 'ls ossos a puesto*. La diferencia de castas es una mentida, Ells, els ganduls, els defensors de l' *Os Bertrán*, se 'ns presentan com una classe superior pera subjectarnos... *peroné*, dich, pero no, no cregueu semblant sofisma. Tenen, per ventura, els seus *cranis* un *ángul facial* menos aguts que 'ls nostres? Al contrari: las sevas closcas buydas tenen mes semblansa ab las d' un gorila, que ab las d' un sér racional. El mort concient, es a dir, el que no es *mort*, está ja convenut hasta la *médula* d' aquestas veritats redemptoras. ¡No hi fa res qu' en la llyta hi *deixém els ossos*! ¡No donguém lloch a que se 'ns tingui per uns *morts de dintre*! ¡Morin els lladres de la Llibertat! ¡Visca la Necrópolis sense tirans!»

Els poble contestá unánimament ab estrepitosos y en tustiastas *viscas*, al mateix temps que se sentiren uns cops sechs que queyan damunt de costellas. Regná un gran pánich y la confusió fou immensa.

Y aixís va acabar-se 'l mitin, a pesar de no haver-se dit en ell cap *cosa de l' altre mon*.

ROSSENDO PONS

TOTS SANTS

Sadolleunos bé 'l cor de melangia y aném a plorá als morts.

Aném a plorá als morts, que avuy es día de bressolar els cors ab sos recorts.

El funeral Novembre, ab sa tristesa, ens porta a meditar la amarga veritat y la grandesa de la cansada terra del fossar.

Ella engulleix la vida perfídiosa ab un fatídich bés, y eternament la guarda, misteriosa, baix la ignorada ciencia del no rés.

Ella aixopluga 'ls sers que germinaren el sant esplet del Bé.

Ella conserva 'ls mártirs que llegaren la excelsa Llibertat que 'l home té.

Ella 's nudreix ab sava de la vida dels qu' ab generós cor han fet fruir la forsa benehida de la Pau, del Progrés y del Amor.

Y tú vas al fossar sens capficarte

per res del qu' ell recull, ni sabs eludí 'l plor d' emborratxarte de malfactoras ratxas del orgull.

Prou la callada terra pareix dirte:

—Aquí hont posas el peus, t' hi guardo un lloch sagrat pera nudrirte de sacrossantas llágrimas dels teus.

Pro tú gaudint el goig en cosas vanas no sents aquestas esclats, ni miras inconscient qu' aixís profanas la sagrada memoria dels passats,

Sadolleunos bé 'l cor de melangia y aném a plorá als morts. Aném a plorá als morts, qu' avuy es día de bressolar els cors ab sos recorts.

J. PUIG CASSANYAS

DE MORT A VIDA

Jo jeya en el Cementeri y tú has vingut ab ton plor a regar la trista terra guardadora de mon cos.

Alambicadas tas llágrimas han pasat el dur terrós venint totas una a una a caure al mitj de mon cor.

Mira si 'n duyan d' essencia y era pur el teu dolor, que a mon cor han fet reviuere dantli sentiments de nou.

Ha sigut no mes un somni y ara crech ab ton amor.

RUY DE GORCH

EL DOLOR DE LA VIUDA

(Es un quiento que sembla historia y que te un epilech.)

Singlots de pena, llarcha, profunda...

Els ulls irritats y molls; la vista encantada... Els ciris espeternegan en la quietut de l' avansada nit.

Gent y més gent: parents y parentas, amichs y amigas de la viuda y del difunt.

Tothom calla. No més el rellotje .. *trach, catrach; trach, catrach*, perfídios y empipador com sempre. conta 'ls instants de la glassada nit: *Trach, catrach; trach, catrach*.

Entre 'l *trach, catrach* del rellotje tota aquesa gent ha dit:

Cent vegadas: —«Pro dona, pensa que...»

Cincheentas: —«Una mica de resignació...»

Mil: —«Sosségat... Caurás malalta y be hi perderém...»

—«Calmis... Deu ho ha volgut aixís...»

Un milió: —«Es la vida; qué hi vol fer... ¡Avuy ell, demá nosaltres!»

Dos milions: —«¡Ah!... ¡Ell es mort!... ¡mort!... S' ha acabat el món pera mí!... ¡Qué n' haig de fer de la vida!... ¡Deu no té misericordia!... Jo 'm mataré... ¡M mataré!... ¡Jo 'm vull morir!»

Gran estirada de cabells. La viuda sab de sobras que té una gran cabellera, ondada, llustrosa...

Un' altra estirada de cabells

La viuda sab que te una gran cabellera.

—«¡Pro no sigui aixís, dona!... ¡Que 's vol fer mal?...»

—«¡Deu no té misericordia!... ¡Al any de casats!...»

¡Me mataré!...

—«Vosté está molt débil... Apa, una tasseta de caldo...»

Es la sexta tassa. Realment, va pel camí de matarse.

La viuda te las mans petites, blanques, molt bufonas... Porta dos anells que relluhen molt. La viuda s' estreny las mans; se las torsa y retorsa... Plora y sospira.

Es que la viuda ja ho sab de sobras que porta anells

de preu, que te las mans bonicas, el bras ben tornejat y el pit ben fet y molt sospirador...

—«...¡Al any de casats!...»

Mossega 'l mocador. Es que també ho té present que 'l mocador es de la millor seda.

—«...¡Y jo me 'n tinch la culpa de que s' haji mort!...»

Pánich.

—«...¡Oh, sí!... ¡Jo me 'n tinch la culpa!... Ell va apagá 'l llum en la nit de nuvis... y jo... ja ho sabia que qui l' apagava moria al cap de l' any!... Pro, ves... ¡jo no volia dari 'l fort disgust de que al cap de tan poch temps tingués d' abressarme mortal!... ¡Ne tinch la culpa de que s' haji mort!... ¡Oh!... ¡m mataré!... ¡Vaya sí 'm mataré!...»

Un' altra tassa de caldo. Es la séptima, y la viuda ja está prou refeta per ferse càrrech de que ja han arribat las altas horas de la nit.

—«Ves, en aquestas horas... El tenia... Estavam ben junts... abressats, molt abressats... Quan ell somniava y jo estava desperta, sentia que 'l meu nom li pujava á flor de llabi. Quan jo somniava y ell estava despert, sentia que jo confegia 'l seu nom...»

La viuda te fret y per aixó té la visió del llit. Y 'ls amichs y amigas y alguns parents y parentas se recordan de que á casa tenen un llit tou y ben abrigat que 'ls espera.

—«Potser seria millor que 's tirés sobre 'l llit...»—

«¡Necessita descans!...»

—«¡Oh!... ¡No hi aniré pas!»

Pero hi va, acompanyada de molta gent que, un cop al-

sada, no 's tornarà pas á seure sapiguent el camí de 'la porta.

EPILECH

¿Y el mort? ¡Uy el mort!... Va fer un passeig en cotxe de quatre caballs y dos lacayos y va mudar de casa.

La viuda, pobra desventurada viuda, es jova, 'ls ulls li brillan, son cor es un timbal y 'ls llabis una confitura. ¡Es molt digna de consoll!...

—«¡No; no l' apaguém el llum!»

—«¡Tá!... ¡Guayta! ¿Qu' es alló que brilla fosforescent com dos ulls en la fosca? ¿Veus?... ¿Sobre la caleixera. prop del retrato d' ell?!»

—«¿Qué, qué?... ¡No m' espantis!... ¡Ah!... ¡Vet'aquí!... ¡Ja, ja, ja!... ¡Son eis dos anells que va regalar-me!...»

—«¿Y qué 'n vols fer d' aquests anells?... ¡Y ara!... ¿De qué rius, bojota?...»

Al cap de poch temps, per la diada dels morts, van durli una gran corona de bronzo... Una d' aquellas tan pesantas del carrer de Fernando. Pero era tan macissa que l' ase 'l refém si aquella nit va poder alsar la llosa del panteó y pendre part en la dansa de la mitja nit!...

ESPATECH

CARREGÁ 'L MORT

Per la nostra mala sort, sense serne la diada, es cosa ben demostrada que sempre 's carrega 'l mort. Y encare mes els diré: es tan gran la nostra pega, que 'l mort, tothom el carrega sense ser sepulchré.

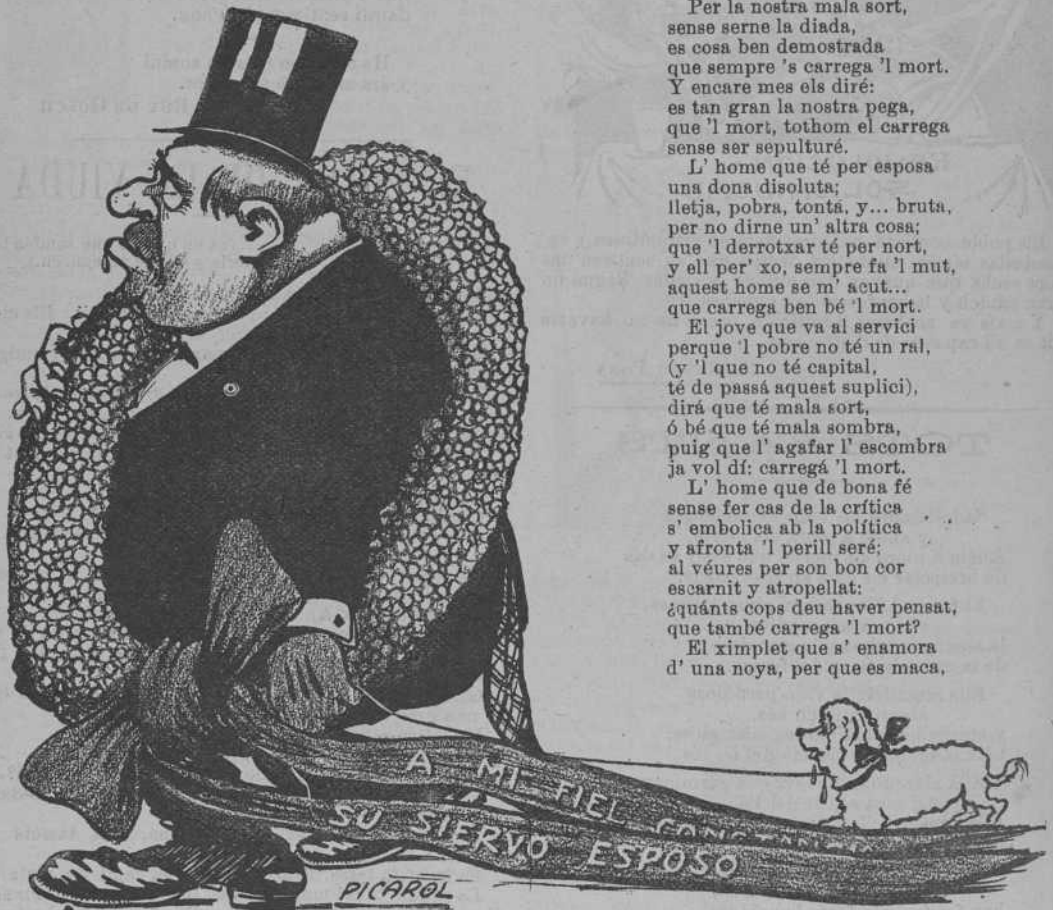
L' home que té per esposa una dona disoluta; lletja, pobra, tonta, y... bruta, per no dirne un' altra cosa; que 'l derrotar té per nort, y ell per 'xo, sempre fa 'l mut, aquest home se m' acut... que carrega ben bé 'l mort.

El jove que va al servici perque 'l pobre no té un ral, (y 'l que no té capital, té de passá aquest suplici), dirá que té mala sort, ó bé que té mala sombra, puig que l' agafar l' escombra ja vol dí: carregá 'l mort.

L' home que de bona fé sense fer cas de la crítica s' embolica ab la política y afronta 'l perill seré; al véures per son bon cor escarnit y atropellat: ¿quants cops deu haver pensat, que també carrega 'l mort?

El ximplet que s' enamora d' una noya, per que es maca,

TOT PROPORCIONAT

—Quan el sentiment es gros, grossa ha de ser la corona ..

AL CAMP DE LA QUIETUT

MEETING D' ELECTORS

y ipobret! no veu la flaca
de la que vol per senyora.
Que la té per un tresor
y tan sols es un Cambó, (1)
jo crech que 'l pobre minyó
no veu que carrega 'l mort.
Finalment: els que vivim
á n' aquesta gran ciutat,
hont fan pa sofisticat
y fan ví, sense rabím.
Que 's ven la carn á pes d' or;
falta de pes y dolenta,
per més que aixó casi afrenta...
ens fan carregá bé 'l mort.

LLUIS G. SALVADOR

LLIBRES

ALMA INFANTIL, novela de T. Dostoiewsky.—Traducció de Torcuato Tasso Serra.—Dostoiewsky es un escriptor rus, que sense pertáner poch ni molt á l' escola á que han donat vida els Gorki y 'ls Tolstoi, te no obstant un caràcter original y un sabor castís propi de aquella terra. Sobre d' ell, al igual que sobre Gúgol y Tourgueneff varen fixarse els primers propagadors per Fransa y per totes las nacions occidentals d' Europa de la literatura moscovita.

Alma infantil constituheix un encantador idili exuberant de tendresa y sinceritat. Es impossible llegirho sense experimentar un interés que corra parellas ab l' emoció que desperta. Narració desprovehida de tota tendència trascendental, se distingeix per son recte sentit humá y per sas esmeradas condicions literaris.

Digne es, donchs, en tots conceptes de figurar en la popular *Collección Diamante*, de la qual forma el volúm 88

ALTRES LLIBRES REBUTS:

La bestia.—Novela sociològica, original de Ubaldo Romero Quiñones.—Es una novela tendenciosa, reftrendora de passions. Un bon llibre per l' intenció y per la forma.

∴ *L' Hostal de la Bolla*.—Narració de Miguel S. Oliver.—No desmenteix el Sr. Oliver la fama que 'l cologa entre 'ls primers escriptors de las Balears.—Forma aquesta obra el tomet vuité de la *Biblioteca popular de L' Avenç*.

∴ *El carro del vi*.—Quadro de costums vilatanas en un acte y en prosa, original de E. Ramón y Vidales, estrenat á Romea el 19 de Setembre últim, en qual teatro segueix encare representantse.

∴ *Virtualitat de Catalunya*.—L' Aplech catalanista ha publicat ab aquest titol un opúscul contenint dos dels mes notables articles de D. Pere Aldavert.

∴ *La educació presente y la del porvenir*.—Discurso inaugural leído en la *Sociedad de Amigos de la Instrucción* por D. Pedro Garriga y Puig.

RATA SABIA

(1) Llegeixis pendó.

Senyors: El moment s' acosta
de mostra á la humanitat
lo que valen las necrópolis
en la lluyta electoral.
Prepareu vos, amaniuvos
y no us deixeu enganyar,
que ja us dará la consigna
el vostre amich,

Samaranch.

EL GRAN DOLOR

-Fill únich... ¡y mort!

Dibuix de T. SALA

NOTAS CÓMICAS

—¿Veus, maca? ¿T' agrada una corona com aquesta?

—Nació el primer dia del siglo... ¡Qué vell devia ser!...

—¿A quina secció 'm toca anar a votar a mí?

Un final d' acte

Desesperat un pare per sa filla,
va á casa el seductor d' ella á trobarlo,
y l' amenassa dihent que vol matarlo
vejent que 'l seu honor perdre 's perilla.
El seductó als seus peus seguit s' humilla
fent mil y mil esforços per calmarlo,
al veure que ab son arma vol passarlo
tremolós empunyant l' acer que brilla.
¡Prompte s' aixeca al veure al seu darrera
á son rival lleuant forta riallada!

¡y 'ls mata, recobrant son cor de fera!...

El públich aplaudint se dese-pa-ra...
Y 'ls actors, al final de la jornada
surten á saludar tots de rengl-ra

J. MORET DE GRACIA

PRINCIPAL

Durant la present senmana l' admirable Vitaliani ha donat una nova serie de funcions—per desgracia l' última—que tindrà ff ab dos representacions, las que n' es tém segurs, ompliran el teatro, ó bé será precís confessar que Barcelona no es digna de que vinguin á visitarla las grans figuras de la escena.

Demá dissapte: posará *Dora* á son benefici.

Y demá passat diumenje 's despedirá ab *La Dama de las Camelias*.

Que aquestas obras son ja molt conegudas: prou que ho sé. Pero l' art insuperable de la gran actriu, fa d' ellas dos creacions portentosas, y tant mes podrán apreciarho els que millor las coneguin y mes familiarisats estiguin ab ellas.

ROMEA

Vaig equivocarme, al desitjar que *L' enemich* sigués l' amich del públich, y aixó es degut á que també s' ha equivocat l' autor, Sr. Pous y Pagés, portant al escenari un assumpto de carácter económic-social, que careix en absolut d' emoció.

L' enemich pel Sr. Pous y Pagés es la maquinaria, que si bé estalvia l' esforços humá, en el moment d' implantarse sol produhir una crisis, que deixa á alguns treballadors sense ocupació. Pero en cambi la proporciona á alguns altres: als que construeixen las máquinas. Al cap-de-vall el conflicte 's resolt en benefici de la colectivitat.

Pot tractarse aquest problema, en el terreno de l' economia y de la sociología, y may abominant de las máquinas, sino en tot cas de que sigui principalment el capital qui las utilisi mogut per l' interés y la codicia. Pero pera portarlo al teatro no es propi, correntse 'l perill de que l' odi immediat á un instrument de progrés, se traduixi en aspiracions regressivas envers el salvatjisme.

Per altra part l' autor de *L' enemich* s' ha tancat massa dintre del assumpto, las escenas se desarrollan ab una monotonía desesperant, y l' espectador arriba al desallás cansat y aburrit, sense trobarhi, per mes desgracia, ni la solució del conflicte, ni un raig de llum que li indiqui quins poden haver sigut els propósitos del autor al escriure l' obra.

Aquesta tingué una interpretació bastant cuidada en especial per part de la Sra. Morera y 'l Sr. Borrás. Algun actor enronquía massa la veu, com si volgués fer nos por.

***

¶ Obra en porta: *Els vensuts*, un drama en quatre actes, escrit ja fa algun temps, per D. Sebastiá Gomila, á qui

AL AUTOMÓVIL

La Mort, agraphida.

desitjém tanta fortuna en el teatro, com la que ha alcançat ab el cultiu de la novela y de la crónica periodística.

En els demás teatros cap novetat, que sigui digna de registrar-se.

En el Tivoli-Circo-Equestre han aparegut dos exemplars femenins que son verdaderas curiositats. La bella Gina, una especie de Samsó femella que aixeca la friolera de 15 homes á la vegada. Encare que s' dirá qu' altres n' aixecan més—entenémnos: de cascos—y no 's presentan en cap Circo.—L' altra es Miss de Bellis, rival dels reptils ab las sevas dislocacions. ¡Vaya una dona mes esmunyidora y cargoladissa!

A l' hora en que apareguin las presents ratllas, Don Juan Tenorio haurá comensat á fer desgraciss en la major part dels teatros de Barcelona.

N. N. N.

✠
ORACIÓ

ALS «VIUS» EN LA DIADA DELS «MORTS»

(No son los muertos los que en santa calma... etc.)

Avuy el calendari eclesiàstich pregar per tots els *morts* ens recamana... Pero ho fa en un sentit tan poch elàstich, que no parla dels pobres *morts* de gana que son els *morts* que 's *moren* mes de fàstich.

A n' els que, injustament, per ser poch vistos, la Iglesia 'ls ha deixat sense pregarias, á tots aquests, las lleys humanitarias m' obligan á cremarlos uns quants mistos en sas tombas, á tall de lluminarias.

Aquest modest esquitx de llum *fosfòrea*, resplandirà millor que tots els ciris qu' empastifan de cera 'ls cementiris: Será llum de Vritat, flama corpòrea ab clarors intangibles d' *arco-iris*;

¡Raig de forsa llumínica esplendenta de cerclelets concèntrichs blau-verdosos;

de matisos brillants mes lluminosos que 'l gas de can Liebón, quan de repente se declaran en *huelga* 'ls seus *gaseosos*!

Pàlit sombreig del focu que gravita en mon cervell devot de Schopenhauer; reflexe obscur de la claró infinita que m' enllumena á ratos com un *Aïer* (quan té 'l gas la pressió que 's necessita).

Mon cap es un fanal. Per combustible hi tinch un feix d' *ideyas* somniadoras, un manantial de frases salvadoras, que las vaig recullint, incommovible en mas ànsias de *cebas* redemptoras.

Jo soch anti-sectari, anti-polítich y un grapat mes de noms que portan l' *anti*; Parlant d' *ánimas*, donchs, no vos espanti si á las «*Almas honradas*» com á crítich las poso al just nivell de las de canti.

Per mí tots son iguals. Els que vosaltres consagreu, sacerdots d' errors pletòrichs, no son els únichs *morts* entre nosaltres: «Els *morts* en els sentits mes metafòrichs, tenen dret á la *vida* com els altres.»

Sabent que 'ls *morts* d' avuy foren un día els *vius* d' eras passadas, jo m' explico y á afirmarho potser m' atreviré, que 'ls que per *vius* avuy tothom tindria serán els *morts* del any dos mil y pico.

De cego y d' insensat darfa probas, si 'm declarés contrari sistemàtich de modernas vritats grossas com coves avuy, qu' han proclamat per axiomàtich que «Ja val á badar» las ciencias novas.

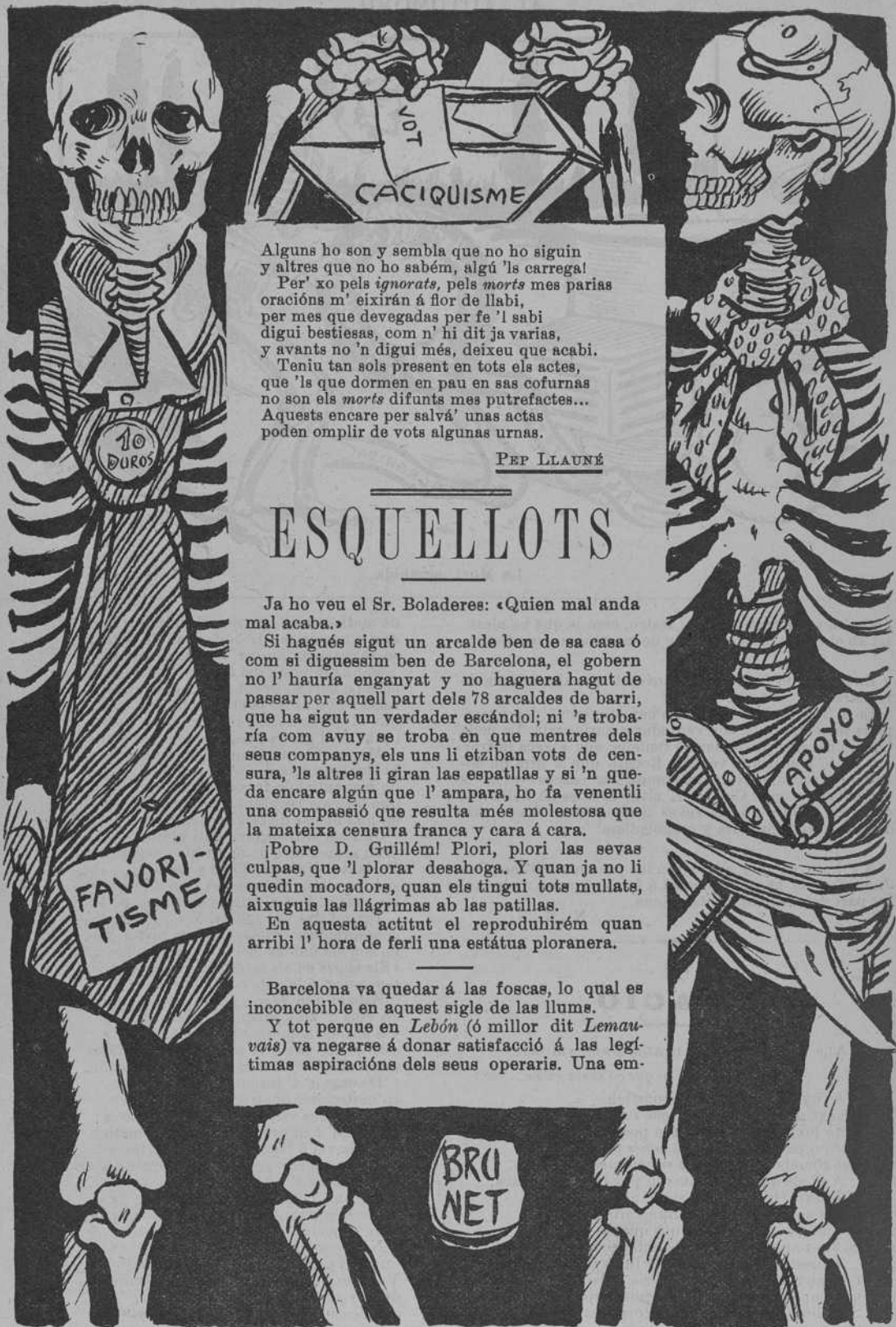
Badeu els càlzers, donchs, verges donzellas moribundas d' històrica *cultura*...

Si badant, concebiu la Idea pura no haureu cumplert com á vulgars femellas, sino, conscients d' Humanitat futura.

No us espanti 'l trobarvos empenyadas lluytant per la vritat ab mil mentidas. Val mes que 'l mon us vegi cent vegadas de preocupacions ben despulladas, que no qu' us fassi pó 'l morir vestidas.

Sols hem de morir un cop, per mes que diguin alguns espiritistas. La gran pega es que á enterrar á tots els *morts* no obliguin:

Alguns ho son y sembla que no ho siguin
y altres que no ho sabém, algú 'ls carrega!
Per' xo pels *ignorats*, pels *morts* mes parias
oracions m' eixirán á flor de llabi,
per mes que devegadas per fe 'l sabi
digui bestiesas, com n' hi dit ja varias,
y avants no 'n digui més, deixeu que acabi.
Teniu tan sols present en tots els actes,
que 'ls que dormen en pau en sas cofurnas
no son els *morts* difunts mes putrefactes...
Aquests encare per salvá unas actas
poden omplir de vots algunas urnas.

PEP LLAUNÉ

ESQUELLOTS

Ja ho veu el Sr. Boladeres: «Quien mal anda mal acaba.»

Si hagués sigut un arcalde ben de sa casa ó com si diguessim ben de Barcelona, el govern no l' hauria enganyat y no haguera hagut de passar per aquell part dels 78 arcaldes de barri, que ha sigut un verdader escándol; ni 's trobaria com avuy se troba en que mentres dels seus companys, els uns li etziban vots de censura, 'ls altres li giran las espatillas y si 'n queda encare algú que l' ampara, ho fa venentli una compassió que resulta més molestosa que la mateixa censura franca y cara á cara.

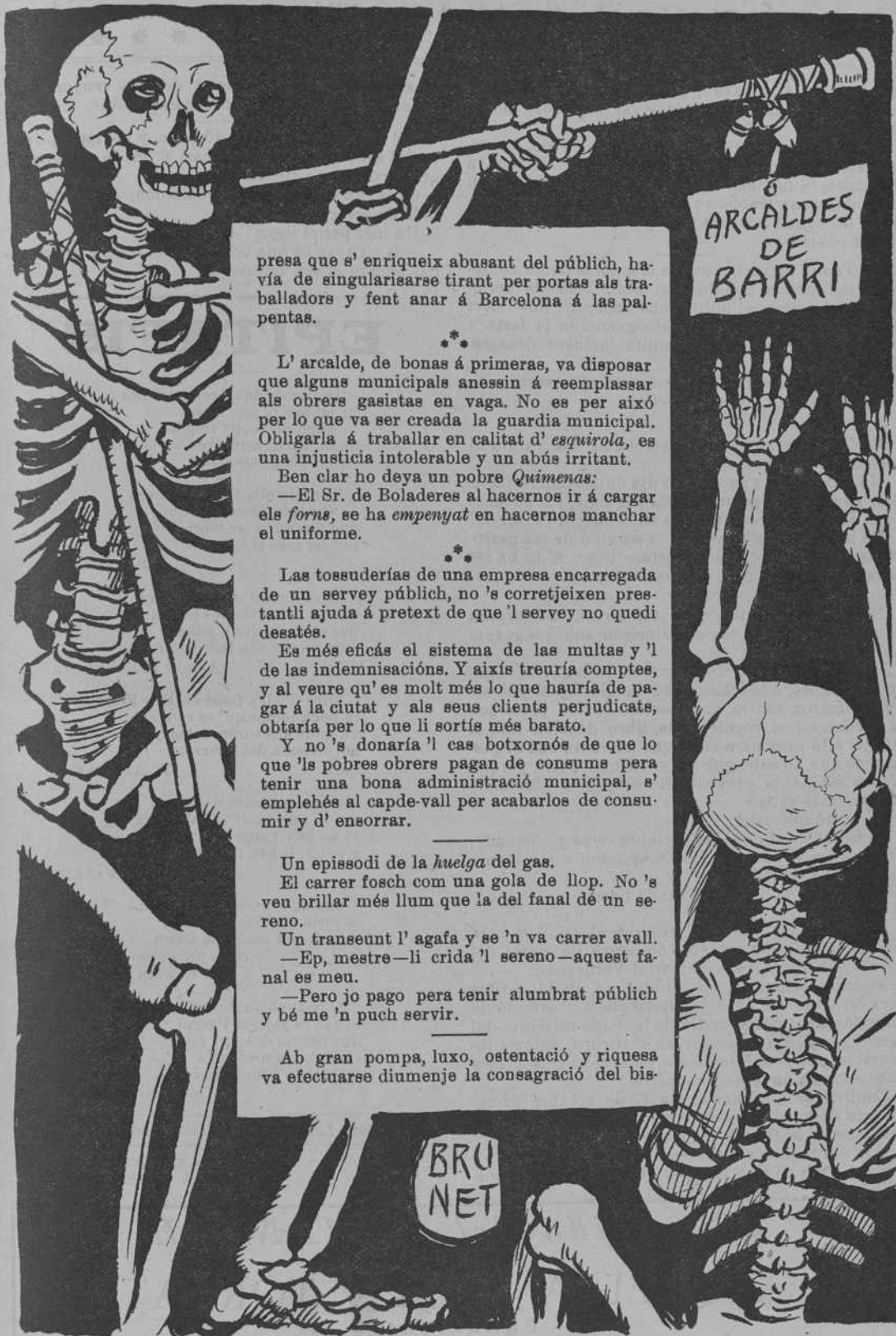
¡Pobre D. Guíllém! Plori, plori las sevas culpas, que 'l plorar desahoga. Y quan ja no li quedin mocadors, quan els tingui tots mullats, aixuguis las llágrimas ab las patillas.

En aquesta actitud el reproduhirém quan arribi l' hora de ferli una estátua ploranera.

Barcelona va quedar á las foscas, lo qual es inconcebible en aquest sigle de las llums.

Y tot perque en *Lebón* (ó millor dit *Lema-u-vaís*) va negarse á donar satisfacció á las legítimas aspiracions dels seus operaris. Una em-

Aquests morts no fan la festa
fins el 8 del mes que vé.

presa que s' enriqueix abusant del públich, havia de singularisarse tirant per portas als treballadors y fent anar á Barcelona á las palpentas.

L' alcalde, de bonas á primeras, va disposar que alguns municipals anessin á reemplaçar als obrers gasistas en vaga. No es per aixó per lo que va ser creada la guardia municipal. Obligarla á treballar en calitat d' *esquirola*, es una injusticia intolerable y un abús irritant.

Ben clar ho deya un pobre *Quimenas*:

—El Sr. de Boladeres al hacernos ir á cargar els forns, se ha *empenyat* en hacernos manchar el uniforme.

Las tossuderías de una empresa encarregada de un servey públich, no 's corretjeixen presentli ajuda á pretext de que 'l servey no quedí desatés.

Es més efícas el sistema de las multas y 'l de las indemnísacions. Y aixís treuria comptes, y al veure qu' es molt més lo que hauría de pagar á la ciutat y als seus clients perjudicats, obtaria per lo que li sortís més barato.

Y no 's donaría 'l cas botxornós de que lo que 'ls pobres obrers pagan de consums pera tenir una bona administració municipal, s' emplehés al capde-vall per acabarlos de consumir y d' ensorrar.

Un episodi de la *huelga* del gas.

El carrer fosch com una gola de llop. No 's veu brillar més llum que la del fanal de un sereno.

Un transeunt l' agafa y se 'n va carrer avall.

—Ep, mestre—li crida 'l sereno—aquest fanal es meu.

—Pero jo pago pera tenir alumbrat públich y bé me 'n puch servir.

Ab gran pompa, luxo, ostentació y riquesa va efectuarse diumenje la consagració del bis-

Y aquests, si ningú 'ls detura, diu que també hi volen sé.

AVIS L' excés d' original ens obliga aquesta senmana á suprimir la plana de anuncis. * * * * *

be auxiliar. Semblava 'l casament de una noya de casa rica. De anells y altras joyas regaladas no 'n vulguin més.

Entre 'ls convidats hi havia quatre bisbes, las autoritats y alguns personatjes opulents. Hi faltava Jesucrist. Si hi hagués concorregut, ja que no en persona, quan menos en esperit, estiguinne ben segurs, tot aquell conjunt de riquesas l' hauria reparat als pobres.

La *Perdiu* menteix com de costum al donar compte de la brenada popular del Coll. Tots els periódichs, del primer al últim, sens escepció, fins l' *Avi Brusi* y el *Correo Catalán*, cons'gnan que la feta 's va realisar sense 'l més mínim incident desagradable.

Unicament *La Perdiu* afirma que va haverhi moltes garrotadas y molta *Marsellesa*.

Per lo vist aixó de las garrotadas *La Perdiu* ni menos sab lo que son.

Ho dibém aixís perque un dia en Raymond Casellas, va rebre la gran alizada del sigle, y l' endemá deya ab tota la frescura, que no li havien pegat.

De manera que 'ls perdigots en aixó de las garrotadas no saben lo que 's pescan: quan n' hi ha las negan, y quan no n' hi ha, las consignan.

El revister madrileny del *Avi Brusi*, las empren contra 'ls republicans y en Salmerón, en els següents termes:

«Los republicanos de la unión se han ido, como de costumbre, á la charca de la discordia, y el señor Salmerón se tira desesperado de los pelos que le quedan en el cogote, pues libre de ellos está la frente; y lo peor para él, lo que aumenta sus angustias, es que no sabe qué hacer ni qué decir, porque Kraus no había previsto el caso, y él, fuera de Kraus, nada sabe.»

¿Y vosté qué sab?

Ni tant sols el nom del célebre filósop alemany, que 's deya *Krause* y no *Kraus*, com vosté l' anomena dos vegadas.

Una per cada orella... ¡Cap de burro!

L' amich Marsillach ha enterat al públich de la veneració que senten els companys de causa del *Ateneo barcelonés*, per l' immortal Verdagner.

Aquesta veneració traduhida, no ab hipócritas bocadas, sino ab subseidís destinats á l' erecció de un monument perpetuador de la bona memoria del egregi poeta, s' ha revelat en l' *Ateneo*, reducte invencible del intelectualisme dels perdigots y dels reconsegrats, ab la següent xifra:

Cantitat suscrita fins el dia 17 de octubre (exclusió feta de lo suscrit per compromís, per alguns individus de la Junta): 45 pessetas.

Nou duros justos de veneració.

Si en lloch de tractarse del primer poeta dels nos-

tres temps, s' hagués tractat de una senyera ó de un *pendó* ja haurian sigut més expléndits.

D.ª Tuyas s' acosta als 40 anys, y ab tot y pirrar-se pel sant matrimoni, ja casi s' ha de resignar á quedarse per vestir sants.

Cada dia més grassa y rodanxona, está feta una bola de greix.

Un mal parlat deya l' altre dia:

—D.ª Tuyas es una bomba que no ha pogut trobar encare al seu aeronauta!

EPITAFIS

Dintre de aqueixos panteóns
hi jauhen la *gent de bé*;
moriren els molts tragóns,
de un tip d' arrós que 's van fé
en un dia d' eleccions.

Tant de nits feya 'l tronera
aquest que descansa aquí,
que fins vá voler morí
per fer mes el *calavera*.

J. LAVERAS

A vint metros sota terra
van sé enterrats dos cosins
per alló que diu l' adagi:
com mes cosins mes endins.

ANTÓN DEL SINGLOT

Dins d' eixa fossa en Pau Ferro
fá poch temps qu' es enterrat;
vá morí al veurers robat
pel sistema del *enterro*.

P. A. MORENO

Jau aquí un bon ciudadá
qu' ni sent mort la pau logra:
fá un any varen enterrarlo,
y avuy, li han portat la sogra.

L. CASTELL FERRÉS

Jan aquí un memorialista;
la memoria fou sa gloria;
y avuy per memoria trista
ja d' ell no 'n resta memoria.

A. CORTINA RIVERA

Sota aqueixa llosa fina
hi jau lo Doctor Parpal
que per un descuyt fatal
se begué la medecina
receptada á un seu malalt.

EMILI SUNYÉ

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, 20

Imprempta LA CAMPANA y LA ESQUELLA, Olm, 8
Tinta Ch. Lorilleux y C.^a

La sortida del ALMANACH
DE
LA ESQUELLA DE LA TORRATXA
PERA 1904

* S' ANUNCIARÁ AVIAT *

LAS FESTAS DEL PASSAT DIUMENGE

Preses de possessió dels terrenes de la *Casa del Poble*.—Els coros cantant el *Gloria á España*.

El brenar al Coll.—La multitud davant de las cantinas.

FESTA MACABRA

Lloch de la escena: un recó, l' més amagat y poètic del cementiri. Hora... ¿quina hora pot ser, tractantse de morts, sinó las dotze de la nit?

La lluna, plena y clara, ilumina l' quadro ab ea esmortubida llum, embolcallantlo en una atmósfera de tendra melancolia.

Parada la taula sota 'ls llagrimsos desmayos, que l' oreig fa moure ssaument, al sentir caure al lluny la darrera campanada de la mitja nit, els fúnebres amichs, que sóls esperan aquella senyal pera comensar la *puerxa*, prenen assiento.

—Companys, —diu el que sembla ser el jefe de la corporació:—Ja sabeu el per qué d' aquesta festa. Amichs en vida y reunits pel alzar en aquest tranquil cementiri, aprofitém la nostra diada pera demostrarnos mútuament que la Mort, si ha cambiat el nostre aspecte extern, —y cal confessar que l' ha cambiat bastant, —no ha pogut rompre 'la llassos qu' en el món de la carn varem unirnos. ¿No es aixó, companys estimats?

—[Aixó mateix]—responen tots á coro.

—Bevém, donchs, amichs fidels y carinyosos; bevém, ribém, cautém... y burlemnos dels calaveras vius que, fassin lo que fassin, no tindrán jamay l' humor ni la serenitat dels calaveras morts.

—Que son—anyadeix un difunt jove—els típics calaveras autèntics, legítims y verídaders.

Omplertes las copas y buydadas següentament ab un castanyeig de dents que provoca no pocas riallas, la conversa 's fa general.

L' un pregunta al vehí com ha passat l' any dintre de la tomba; l' altre, interrogant al últim mort arribat, s' entera de las novedats que hi ha á la familia; aquest fa broma á expensas d' una vinda que dias enrera van enterrar á prop del seu ninxo; aquell explica ab molt bona sombra la conversa que una tarde va pescar als portadors de una corona fúnebre...

Un d' ells, servintse de las sevas propias costelles á manera d' ossets, canta ab veu afinada, encare que un poch cavernosa:

—Diguin lo que vulguin,
es la freda Mort
de la rifa humana
la primera sort.

—[Ben zafat]—li replica un difunt que s'én tres passos més enllá. —Pero l' olvidas d' una cosa.

Y acompanyantes també ab la seva lira d' ossos, se posa á cantar, seguint la mateixa tonada:

—Sort, ab la qual passa
lo que ab cap se ven,
y es que, un dia ó altre,
tot el món la tren.

Una expressió de riallas corona l' ocurrencia del alegre cantor. [La Mort]... Tots convenen en lo mateix. Sense la Mort, la vida acabaria per ferse impossible. El món s' ompliria fins al extrem de no caberent. Els queviures anirían á pás d' or. Un llonguet raldria cinch duros. D' un quart pla sense aygua ni ventilació n demanarian uns borratxada...

—Y era que 's queixan de que 'ls tranvias sempre van plens... ¿Qué succehiria llavors?—pregunta un.

—Y en dias d' eleccions—salta un altre—d' abont trauria l' Govern els electors, si ningú 'ls morís?

[La Mort]... Ni l' gas, ni l' electricitat, ni l' vapor

ni l' mateix pa que, l' dia que 'n tenen, menjan els pobres vius, es tan indispensable á la humanitat com ella.

Entre copa y copa, y caixalada de pastel y rodanza de llangonissa, ¡ab quin coneixement de causa parlan de la Mort aquells divertits cadavres, despullats de tot interés material y lliures dels prejudicis que impedeixen als homes *freescos* la visió clara de la veritat!...

[La Mort]... Jamay dona hermosa ha sentit sota la seva finestra frasses més eloqüents y expressivas que las que d' aquellas bocas sense llabis s' escapan en elogi seu.

—Desde que soch aquí —diu un difunt,—no sé lo que son rancorias ni envejas; La igualtat, la veridadera y absoluta igualtat es la única ley d' aquesta apacible Arcadia. Dirán que hi ha panteons molt luxosos y ninxos molt pobres; pero, l' cas que 'n fan d' aquestas diferencias els seus estadants! Tan bé s' está en una regia tomba de mármo, adornada ab estatuas del més inspirat escultor, com en un miserable forat de mahons, construhit pel últim dels paletas.

—Jo—diu un altre—considero que un dels més grans atractius d' aquest agradable recinto es l' ausencia de diaris. ¡Ni un paper! ¡Ni una llista d' imprenta!... [Quina ditxa, companys! Setze mesos fa que resideixo —no vull dir que *vich*—aquí, y en tot aquest temps no he tingut el disgust de llegir cap última hora con el horrible asesinato de la calle de las Moscas, ni cap parte del choque de hoy con los marcos y heridos, ni cap discurso entero y pronunciado por el diputado tal ó qual. ¿Aixó no es estar, més que al cementiri, al cel?

—Ja ho crech!—li contesta un mort, bastant conegut pel seu volterianisme.—[Com que l' únich, el verdader cel es aquí! Pesl als mansos y als sofistas, la felicitat completa sóls s' alcanza en el camp de la quietut. Aquí l' home, al abandonar la carn...]

—Se queda ab els ossos—interromp un altre.

—Sí, senyor: y suprimeix al mateix temps las passions, qu' envenenen la vida, y es li passa la sed d' or, y 's lliura del sufriment, y 's cura de la vanitat...

—Y sobre tot—exclama el més serio y entenmentat de la colla,—dona á las cosas el seu valor real y pert totalment las preocupacions.

—[Bravo]—cria l' alegre assamblea, entusiasmada ab la justa observació del discret difunt.—[Fora preocupacions... y vinga xampany!...]

S' alsan els brassos, xocan las copas, corra per damunt de la taula la blanca espuma que d' ellas veesa... Aquest canta, aquell discordeja, el de més enllá, mitj terbol, s' empenya en rosegarse un dit, presentlo per un carquinyoli... La bacanal ha arribat al seu punt culminant.

De prompte, un dels difunts, sacudit per violent tremolor, deixa caure l' vas que ab sa dreta sostenia y llenza un crit, crit terrible, espantós, de suprema angunia.

—¿Qué passa?—li preguntan els seus companys, rodejantlo sollicita.

—[Hem fet un disbarat! Mireu!...]

Y contant, sigüentlos un á un ab el dit, els esquelets que hi ha á la taula, exclama ab veu defallida:—[Som tretzel...]

Una alenada glacial sembla passar per damunt dels convidats.

—[Tretzel... Es cert!... Dintre d' un any, un de nosaltres será mort!...]

Borratxas com una sopa, els tarambanas han arribat á olvidarse de que ja ho són tots.